

el... Hiszen *minden érték forrása bennünk van*, de ennek kiaknázását, megvalósulását gondos és szakszerű bábáskodással kell segíteni... Ezeknek az óriási feladatoknak a megvalósítására csak az igazi pedagógusok képesek. Akiket éppen ezért anyagilag és erkölcsileg különösen meg kell becsülnünk. Hiszen legnagyobb természeti kincsünk: az emberi tehetség van a kezükben.” [5]

JEGYZETEK

- [1] *Gergencsik Eszter*: Pedagógiai pszichológia. Tankönyvkiadó, Bp. 1977. 127. old.
- [2] *Zsolnai József*: A képességfejlesztés, tehetséggondozás kutatásának tapasztalatai. Pedagógiai Szemle, 1986. 9. 892—898.
- [3] *Gergencsik Eszter*: i. m. 128. old.
- [4] *Zsolnai József*: i. m.
- [5] *Czeizel Endre*: Az érték bennünk van. Gondolat, Bp. 1984. 276. old.

DR. SZÜCS LÁSZLÓNÉ
Debrecen

A tantárgycsoportos tanítási forma két aspektusból

Iskolánkban az 1983/84-es tanévben vezettük be a tantárgycsoportos tanítási formát harmadik és negyedik osztályokban.

Véleményeket olvastunk róla a pedagógiai sajtóban, tapasztalatokat hallottunk róla nevelőktől, akik hasonló módon dolgoznak városunk iskoláiban. Támogatói éppen úgy akadtak, mint hátrányainak hangsúlyozói. Szakmai összejöveteleken leginkább az állt a viták középpontjában, hogy helyes-e első tagozatban a tanulóknak egyetlen személyhez való kötődését figyelmen kívül hagyni. Ugyanakkor mások azzal érveltek e tanítási forma mellett, hogy a korszerű nevelő-oktató munka, a társadalmi és a tantervi elvárások olyan követelményt támasztanak a ma pedagógusával szemben, amelynek megfelelni valamennyi tantárgy vonatkozásában majdnem lehetetlen, tehát a szakosodás szükségyszerű.

Néhány év eltelte után az a kíváncsiság vezetett, vajon mi a kartársaim véleménye most már saját gyakorlatuk alapján.

Másrészt érdekelt a „másik fél”, a tanulók vélekedése is.

A kérdőíves vizsgálódási formát választottam.

Így kerestem meg: 12 tanítót, 6 harmadik osztályt (172 tanulót) és 6 negyedik osztályt (185 tanulót).

I. A NEVELŐK VÉLEMÉNYE

Az „A” kérdőív alapján:

„A” kérdőív

1. Milyen előnyeit látod a tantárgycsoportos tanítási formának?
2. Szerinted vannak-e hátrányai?
Ha igen, milyenek?
3. Biztosít-e alaposabb felkészülést az órákra?

4. Mennyiben segíti az oktatás eredményességét?

5. Mennyiben előnyös nevelési vonatkozásban?

6. Ha választanod lehetne a különböző tanítási formák közül a jövőben, melyik mellett dönténé?

7. Kéréseid, javaslataid.

1. Előnyeit a következőképpen fogalmazták meg:

- „A tanórákra való felkészülés egyszerűbbé vált, mivel csak a saját tantárgycsoportos órákra kell készülni.”
- „Változatosabb a nevelő számára, mivel ugyanaz a tanítási anyag, de az alkalmazott módszerek, az osztályok érdeklődése változó.”
- „Tantervben, tanmenetben, tananyagban jobban el lehet mélyedni.”
- „Új nevelési-oktatási módszerek kipróbálására, kontrolljára ad lehetőséget a két osztály.”
- „Eredmény mérésnél a nevelő összehasonlíthat, a jobb eredmény ösztönző a nevelő és az osztály számára is.”
- „Szakirodalom feldolgozására, figyelemmel kísérésére több idő jut.”
- „A felszabaduló időben szemléltetőanyag készítésére is mód van.”
- „Koncentrációs lehetőség nagyobb a tantárgycsoporton belül.”
- „Könnyebb lesz az átmenet az 5. osztályba, a szakoktatást jól előkészíti.”

2. Hátrányairól így nyilatkoztak:

- „Több tanulót kell megismerni, értékelni, egyéni bánásmódban részesíteni, felzárkóztatni.”
- „A gyerekek fejlődését, képességeit egyoldalúan lehet nyomon követni.”
- „Egyéni problémák megbeszélésére kevesebb idő jut, de megoldható.”
- „Az audiovizuális eszközöket, szemléltetőanyagokat ide-oda kell költöztetni, mivel az osztályok helyükön maradnak.”
- „Nehezebb a koncentráció más tárgyakkal.”
- „Fennáll a beszűkülés veszélye.”
- „A házi feladatok mennyisége nehezebben hangolható össze, mint az egytanítós rendszerben.”

3. Az órákra való felkészülést tekintve egyértelmű gazdaságosságról szóltak kartársaim. Hiszen a vázlat fóliakiegészítéssel, kis módosítással megfelel, használható mindkét osztályban.

4. Az oktatás eredményességét illetően annyiban segít, hogy összehasonlításra, viszonyításra ad alkalmat a két párhuzamos osztály: az egyikben szerzett tapasztalat felhasználható a másik osztályban vagy a következő felkészülés során.

5. A nevelés terén:

- „Segíti a gyerekeket az alkalmazkodásban.”
- „Előkészít a felső tagozatra, a szaktanári rendszerre.”
- „Több hatás éri a tanulókat a nevelői személyiségek által, s így egyéniségük sokoldalúbb lesz.”
- „Több nevelési módszert ki lehet próbálni.”
- „A két osztály közelebb érzi magát egymáshoz.”

6. A választások aránya = 10:2

Tíz tanító a jövőben is szívesen tanít ilyen formában. Két kolléganóm közül az egyik nem tud választani, mivel mindkét szervezeti formának (egytanítós — tantárgycsoportos) vannak előnyei, hátrányai egyaránt. A másik kolléganóm most tanítja először, így kevés a tapasztalata, ezért nincs mellette.

II. A TANULÓK VÉLEMÉNYE

A „B” kérdőív alapján:

„B” kérdőív

1. Melyik tanítási formát szereted jobban?

a) Ha minden tantárgyat ugyanaz a nevelő tanítja

b) Ha több nevelő is tanít

Választásodat indokolt meg!

2. Nehéz volt-e megszokni? Húzd alá!

a) igen b) nem c) egy kicsit

Miért? Magyarázd meg!

3. Ha választanod lehetne az egytanítós és többtanítós osztály között, melyikbe iratkoznál?

a) egytanítós

b) többtanítós

1. A két évfolyamot tekintve

a) 31% ragaszkodik az 1 nevelőhöz,

b) 69% több nevelőhöz.

Néhány jellemző válasz:

a) — „Egyhez kell alkalmazkodni.”

— „Egyet jobban szeretek, mint többet.”

— „Több nevelő kedvében járni nehezebb, mint 1 nevelőnek.”

b) — „Nem lehet megunni a tanárt.”

— „Szeretnék több tanárt megismerni.”

— „Többféleképpen tanítanak.”

— „Egy nem bír annyit, mint több.”

— „Egyik szigorú, másik nem.”

— „Jobb a hangulat.”

— „A magyar tantárgyhoz jobban ért a magyartanár néni.”

— „Több idejük marad egy tárgyra, könnyebben fel tudnak készülni.”

— „A nevelők a tantárgyakban jobban szakosodnak, így eredményesebben taníthatók a gyerekek.”

— „Felsőben jobban hozzászokom a tanárokhoz.”

2. a) Nehéz volt ezt a rendszert megszoknia 11%-nak,

b) nem okozott nehézséget 53%-nak,

c) átmeneti alkalmazkodási problémája volt a tanulók 36%-ának.

Véleményeik:

a) — „Idegenek voltak.”

— „Újak és szokatlanok.”

— „Összekevertem, ki, mit tanít.”

— „Megszoktam az előzőt.”

b) — „Már 2. osztályban találkoztam minden nevelővel.”

— „Egyformán követelnek.”

— „Egyet akarnak vagy jót.”

— „Jól tanítottak.”

- „Aki akar tanulni, annak mindegy, hogy ki tanítja, csak jól menjen a tantárgy.”
 - „Ügyis meg kell szokni egyszer.”
 - c) — „Nehéz szerintem a kapcsolódás, de akit megszokom, azzal már szót értek.”
 - „Mindenkhez más módon kell alkalmazkodni.”
 - „Más a kedvessége, szigorúsága.”
 - „Más az ízlése, és ezt egy kicsit nehéz megszokni.”
 - „Többet kellett igyekezniem, mert más-más a szeszélyük.”
3. A képzeletbeli választás elé állított tanulók a következőképpen döntenének:
- a) 29% iratkozna egytanítós osztályba,
 - b) 71% iratkozna tantárgycsoportos osztályba.

III. ÖSSZEGEZVE

1.

A tanítók véleménye alapján a tantárgycsoport bevált tanítási forma. A „több-kéz-rendszer” sem a tanulmányi munkában, sem a tanulók szocializációjában, sem az individualizációjában negatív következményekkel nem jár.

Feltétlenül fontos, hogy azonos pedagógiai hitvallású tanítók álljanak párba, akik képesek mindkét osztályt sajátjuknak tekinteni.

A fentiekben említett esetleges hátrányok kiküszöbölésére a tantárgycsoportban tanítók osztályfőnöki munkájának szemléletmódosítására van szükség. A korábbi „egyeduralkodó” szerep megfelelt az egytanítós rendszerben, itt a feladatok és a nevelőhatások koordinálására van szükség.

Megfontolandó az „A” kérdőív 7. kérdésére adott javaslat is. E szerint speciális továbbképzésre, alkalmanként szakmai találkozóra merült fel igény.

Van olyan álláspont is, amely 4. osztálytól tartaná indokoltnak a tantárgycsoportos formát, mivel ezen az évfolyamon már több szaktanár is tanít. Ez a polémia az általános iskola esetleges átstrukturálásával a jövőben talán meg is oldódik.

2.

A tanulók véleményét tekintve kétharmad részük elfogadja, sőt amennyiben a választás rajta múlna, szívesen döntene mellette.

Az az állítás, amely szerint alsó tagozatban az érzelmi kötődés miatt az egytanítós rendszer az ideális, iskolánkban nem bizonyítható.

Annál inkább igazolódott a gyermeklélektan azon állítása, mely szerint a kisiskolás korban:

„A fázis utolsó szakaszának vége felé a tanítóhoz való tekintélyhez kötött és tekintélytisztelő beállítottság kissé fellazul.” (Dr. Günter Clauss—dr. Hans Hiebsch: Gyermekpszichológia. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1978. 182. o.)

„Azzal, hogy csoportban él, állandóan tapasztalhatja annak reakcióit, magát a csoport kívánalmához és követelményeihez méri, cselekvéseit helyesbíti és formálja saját egyéniségét.” (.. m. 186. o.)

Mivel ebben a szakaszban a tanulók előtt a közösség és annak értékelő szerepe megnő, inkább a kortárs csoport felé fordulnak, ezáltal megindul a tanítóról való leválásuk. Fejlődépszichológiai sajátossága ez a kisiskolás kornak, tehát pszichikailag törést nem okozhat az egy személyhez való kötöttség hiánya.

Mіндеzt alátámasztják a százalékos mutatók is.

A „B” kérdőívre adott tanulói válaszok

Osztály	Létszám	1. kérdés		2. kérdés			3. kérdés	
		a)	b)	a)	b)	c)	a)	b)
3. a	32	9	23	4	21	7	9	23
3. b	32	18	14	5	14	13	15	17
3. c	30	10	20	4	10	16	7	21
3. d	33	9	24	4	27	2	9	24
3. t	24	—	24	1	16	7	—	24
3. z	21	4	17	2	11	8	3	18
összesen	172	50	122	20	99	53	45	127
százalék		29	71	12	58	30	25	75

Osztály	Létszám	1. kérdés		2. kérdés			3. kérdés	
		a)	b)	a)	b)	c)	a)	b)
4. a	28	13	15	3	12	13	12	16
4. b	35	13	22	3	9	23	8	27
4. c	33	11	22	4	21	8	13	20
4. d	33	19	14	7	12	14	17	16
4. t	29	2	27	—	21	8	5	24
4. z	27	4	23	1	15	11	4	23
összesen	185	62	123	18	90	77	59	126
százalék		35,5	66,5	10	49	41	32	68

A két évfolyam átlaga

Létszám összesen	1. kérdés		2. kérdés			3. kérdés	
	a)	b)	a)	b)	c)	a)	b)
357	31%	69%	11%	53%	36%	29%	71%